

**PRAKTISK PRØVE FOR Å OPPNÅ
RETT TIL Å PRAKTISERE SOM
REGISTRERT ELLER
STATSAUTORISERT REVISOR**

**Eksamensinstruks med kommentarer fra nedsatt
eksamensutvalg - Tiltrådt av Kredittilsynet**

Oversikt over regelverket

84/253EØF – åttende rådsdirektiv

Av rådsdirektivets artikkel 4 fremgår det:

”En fysisk person kan først autoriseres til å foreta lovfestet revisjon av dokumentene nevnt i artikkel I nr. 1 etter å ha nådd et nivå som gir adgang til et universitet, og deretter fulgt undervisning, gjennomgått praktisk opplæring og bestått en statlig arrangert eller godkjent fageksamen på nivå med avsluttende universitetseksamen.”
(vår understrekning).

Lov om revisjon og revisorer av 15. januar 1999 nr. 2

§ 3-3 femte ledd lyder:

”Revisor skal ha gjennomgått en praktisk prøve etter avsluttet teoretisk og praktisk opplæring som dokumenterer at vedkommende er egnet til å påta seg revisjonsoppdrag.”

Av § 3-3 siste ledd fremgår det:

”Departementet kan gi nærmere regler om hva som skal regnes som variert praksis etter første ledd og hvilke krav som skal stilles til praktisk prøve etter femte ledd.”

Forskrift om revisjon og revisorer av 25. juni 1999 nr 712

Kravet til praktisk prøve er nærmere regulert i revisorforskriften § 1-3 som lyder.

Den praktiske prøve skal teste revisors evne til å anvende teoretisk kunnskap i praksis, herunder kunnskap ervervet i løpet av praksisperioden. Prøven kan arrangeres av institusjoner som tilbyr utdanning etter revisorloven § 3-2 eller annen institusjon godkjent av Kredittilsynet.

Prøven skal avholdes minst en gang per. år. Kredittilsynet fastsetter nærmere regler for gjennomføring av prøven. Det gis karakterene ”bestått” eller ”ikke bestått”.

Forskrift om gjennomføring av praktisk prøve for revisorer av 24. april 2001 nr. 433

Om eksamensutvalg sier forskriften § 5:

”Kredittilsynet oppnevner et eksamensutvalg. Kredittilsynet har ett medlem som også er utvalgets leder. Den norske Revisorforening har 2 medlemmer, og utdanningsinstitusjonene BI, NHH og fagutvalget for revisorutdanningen har ett medlem hver. Medlemmene oppnevnes for 4 år ad gangen.

Utvalget er ansvarlig for utarbeidelsen av eksamensinstruks, herunder organisering av sensur, instruks om klage på sensur, eksamensoppgave og sensorveiledning. Kredittilsynet kan forkaste forslaget til eksamensoppgave, eksamensinstruks,

sensorveiledning og instruks om klage på sensur, og på selvstendig grunnlag fastsette dette. Utvalget treffer sine vedtak med alminnelig flertall og utvalgets leder har ved stemmelikhet dobbeltstemme.”

Eksamensutvalgets sammensetning

Utvalget ble nedsatt i henhold til bestemmelsene i forskriften om eksamensutvalg og trådte i virksomhet 27. juni 2001. Det har bestått av:

Knut Løken (leder)	Kredittilsynet
Bror Petter Gulden	BI
Aasmund Eilifsen	NHH
Jan-Sverre Isaksen	Fagutvalget for revisorutdanningen
Roger Kjelløkken	Den norske Revisorforening
Terje Nagell	Den norske Revisorforening

Tore Johan Berg i Kredittilsynet ble i juni 2004 oppnevnt som ny leder etter Knut Løken.

Eksamensinstruks

Utvalget har utarbeidet følgende eksamensinstruks, herunder organisering av sensur og instruks om klage på sensur (eventuelle kommentarer er knyttet til hver enkelt paragraf):

Kapittel 1

Adgang til praktisk prøve.

1-1 Adgang til praktisk prøve for revisorer

For å gå opp til prøven må kravene i forskrift 24. april 2001 nr. 433 om gjennomføring av praktisk prøve for revisorer § 1 første punktum være oppfylt.

Kapittel 2

Gjennomføring, opptak, frister og prøveavgift

2-1 Gjennomføring av prøven

Prøve som nevnt i forskriften om gjennomføring av praktisk prøve for revisorer § 2 skal avholdes i høstsemesteret. Det kan i tillegg avholdes prøve i vårsemesteret dersom særlige grunner for dette foreligger.

Kommentar:

Det vises til kommentar til § 3-3.

2-2 Prøveavgift

Kostnadene ved produksjon av prøven, gjennomføring, sensur og klagebehandling dekkes inn ved prøveavgift.

Kommentar

Det forutsettes at ordningen med gjennomføring av praktisk prøve skal være selvfinansierende, og at de samlede kostnader dekkes inn av prøveavgiften. Dette gjelder også kostnader til eksamensutvalget herunder dekning av honorar til eksamensutvalgets medlemmer.

2-3 Kunngjøring av dato for prøven, søknadsfrister, m.m.

Utdanningsinstitusjonen kunngjør dato for prøven, søknadsfrist, prøveavgift og eventuelle andre nødvendige opplysninger på hensiktsmessig måte senest 5 måneder før prøvedato.

2-4 Søknad om opptak

Søknad om opptak til prøven skal sendes som elektronisk post til utdanningsinstitusjonen som avholder prøven. Som vedlegg til søknaden skal følge skriftlig egenerklæring om at vilkårene for å gå opp til prøven er til stede.

Søknad om opptak må være innkommet til utdanningsinstitusjonen senest 2 måneder før prøven.

Dispensasjon fra krav om oppmelding innen fastsatte frister kan i særlige tilfeller gis av utdanningsinstitusjonen.

2-5 Avmelding fra prøven

Kandidat som er oppmeldt til prøven, har anledning til å trekke seg og å få prøveavgiften tilbakebetalt. Melding om at kandidaten trekker seg fra prøven må i så tilfelle sendes som elektronisk post til utdanningsinstitusjonen senest 14 dager før prøvedatoen.

Ikke gjennomført påmeldt prøve behandles som ikke bestått. Skyldes dette sykdom, kan prøveavgiften kreves tilbakebetalt hvis dokumentasjon oversendes utdanningsinstitusjonen ikke senere enn 14 dager etter prøvedagen.

2-6 Gjennomføring av den praktiske prøven

Prøven skal på prøvedagen på utdanningsinstitusjonens hjemmeside være tilgjengelig for kandidaten kl. 9.00 på prøvedagen. Prøven er normert til 4 timer og skal leveres elektronisk innen kl. 21.00 samme dag.

Manglende besvarelser i forhold til påmelding følges ikke opp av utdanningsinstitusjonen. Automatiserte forespørsler om bekreftelse av mottatt elektronisk post, skal besvares elektronisk av utdanningsinstitusjonen.

Kapittel 3

Prøvens innhold, karakterkrav og hjelpemidler.

3-1 Innholdet i praktisk prøve for revisorer

Den praktiske prøven for revisorer skal gi grunnlag for å vurdere om vedkommende er egnet til å praktisere som ansvarlig revisor.

3-2 Karakterkrav

Det gis karakterene "bestått" eller "ikke bestått".

Karakteren "bestått" oppnås om prestasjonen tilfredsstillende de faglige minimumskrav som er nødvendig for at vedkommende er egnet til å praktisere som ansvarlig revisor.

Kommentar:

Innholdet i og kravene til praktisk prøve må sees i sammenheng med at kandidatene allerede tilfredsstillende karakterkravene for profesjonseksamene og har minst to år variert praksis i revisjon.

3-3 Assistanse og hjelpemidler

Kandidaten må utføre prøven selvstendig og kan benytte skrevne og tekniske hjelpemidler under arbeidet.

Kommentar

Det legges opp til hjemmeeksamen. Dette innebærer mulighet for å benytte hjelpemidler av forskjellig art. Prøven skal vise kandidatens evne til å praktisere sine kunnskaper, og i praksis vil jo revisorene nettopp måtte ha evne til å finne frem i foreliggende materiale. Forutsetningen om hjemmeeksamen innebærer at kandidaten skal jobbe selvstendig med oppgaven. Utvalget forutsetter en bekreftelse fra kandidaten på at vedkommende har gjennomført prøven alene.

3-4 *Utarbeidelse og godkjenning av prøven og sensorveiledning*

Eksamensutvalget sender forslag til prøve, sensorveiledning og forslag til sensorer og klagesensorer til Kredittilsynet til godkjenning senest 5 måneder før prøvedag

Kapittel 4

Sensor, gjennomføring av sensur og sensurfrister.

4-1 *Gjennomføring av sensur og sensurfrist*

Utdanningsinstitusjonen oversender prøven, sensorveiledning og kandidatens besvarelser til sensorene.

De oppnevnte sensorene fastsetter karakteren.

Sensorene sender resultatet av sensuren til utdanningsinstitusjonen innen 3 uker etter prøvedagen.

4-2 *Kunngjøring av sensur*

Utdanningsinstitusjonen meddeler omgående kandidaten resultatet av sensuren etter at karakterene er fastsatt.

Utdanningsinstitusjonen skal på samme tidspunkt offentliggjøre sensorveiledningen.

Kapittel 5

Klagebehandlingen.

5-1 *Begrunnelse for karakteren "ikke bestått"*

Kandidaten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettelsen når prestasjonen er bedømt til karakteren "ikke bestått".

Kommentar:

Se kommentar til § 3-2.

5-2 Klage på karakterfastsettelsen

Kandidaten må fremme klage på karakterfastsettelsen skriftlig innen 3 uker etter vedkommende er gjort kjent med karakterfastsettelsen. Dersom kandidaten har bedt om en skriftlig begrunnelse for karakterfastsettelsen beregnes klagefristen fra mottagelse av begrunnelsen.

Klagen skal forelegges klagesensorene for ny sensur. Klagesensorene skal ha tilgang til samme informasjon som sensorene ved ordinær prøve.

5-3 Gjennomføring av ny sensur

Utdanningsinstitusjonen oversender prøve, sensorveiledning, kandidatens besvarelse og klage til klagesensorene.

De oppnevnte klagesensorene fastsetter endelig karakter for kandidater som har fremmet klage og informerer utdanningsinstitusjonen om karakterene.

Klagesensorenes karakterfastsettelse er endelig og kan ikke påklages.

Kommentar:

Det forutsettes at det skal være to klagesensorer og at disse sensorer i fellesskap fastsetter den endelige karakter.

5-4 Kunngjøring av ny sensur

Utdanningsinstitusjonen meddeler kandidaten resultatet av klagebehandlingen omgående etter at karakterene er fastsatt av klagesensorene.

Kapittel 6

Prøvebevis

6-1 Utstedelse av prøvebevis

Institusjon som avholder praktisk prøve, utsteder et bevis til kandidaten som angir at prøven er bestått. Institusjonen skal også sende oversikt til Kredittilsynet over kandidater som har bestått prøven.

Prøvens innhold

Generelt om prøveinnholdet

Praktisk prøve skal dokumentere at kandidaten er egnet til å påta seg revisjonsoppdrag . Prøven skal dekke forhold som ikke er dekket i profesjonseksamen ved utdanningsinstitusjonene.

Prøven skal i første rekke teste om kandidaten kjenner de relevante lovbestemmelser og reguleringer i ulike praktiske situasjoner.

Aktuelle temaer for den praktiske prøven:

Praktisk gjennomføring av og vurderinger ved opptak av revisjonsklient.

- Hva slags erklæring skal utstedes?
- Hvilke vurderinger skal gjøres?
- Ut fra den virksomheten som er beskrevet (sparebank, advokat, inkasso, eiendomsmegling, stiftelser etc.) hvilke lover og regler av betydning for regnskapet som gjelder for disse?
- Hvilke regler gjelder dersom revisor påtar seg å revidere kommuner?
- Hvilke formelle regler gjelder for rapportering både for selskapet og revisor?
- Hvem skal kontaktes ved overtagelse av en revisjonsklient?

Bransjeregler

- Hvilke spesielle krav stiller tilsynsrådet for advokatvirksomhet til revisorer ved revisjon av advokatvirksomhet?
- Hvilke spesielle krav stiller lov om eierseksjoner når det gjelder årsregnskap og revisjon?
- Hvilke spesielle krav stilles til åpningsbalanse ved stiftelse av borettslag?
- Hvor mange revisorer skal et boligbyggelag ha?
- Er en bygdeallmenning revisjonspliktig?
- Hvilke krav stiller børsforskriften til revisor i børsnoterte foretak?
- Hva krever børsforskriften at revisor skal bekrefte i et fusjonsprospekt?
 - o Hvilke revisjonsstandarder eller revisjonsuttalelser legger revisor til grunn for sitt arbeid ved revisjon av et fusjonsprospekt?
- Hvilke spesielle uavhengighetsregler gjelder for revisor av spare- og forretningsbanker?
- Hvem velger revisor i sparebanker?
- Hvilken selskapsform er sparebanker?
- Hvilket ansvar har ekstern revisor når det gjelder den interne kontrollen i en forretningsbank?
- Hvilket ansvar har intern revisor når det gjelder den interne kontrollen i en forretningsbank?
- Er en pensjonskasse revisjonspliktig?
- Hvem velger revisor i en studentsamskipnad?
- Hvem skal studentsamskipnaden sende årsregnskapet sitt til?
- Hvilke regler gjelder for revisjon av de som har godkjenning eller autorisasjon til å drive lotterivirksomhet?
- Er et kirkelig fellesråd eller menighetsråd i Den norske kirke regnskapspliktige?
 - o Dersom de er regnskapspliktige, har de revisjonsplikt?
 - o Hvor skal årsregnskapet sendes?
- Hvilke regler gjelder for regnskap og revisjon av idrettsorganisasjoner?
 - o Hvilke idrettsorganisasjoner har regnskaps- og revisjonsplikt?
- Er autoriserte regnskapsføreres virksomhet revisjonspliktig?
- Kan en revisor drive rettshjelp?
 - o I tilfelle ja, på hvilke områder?
- Har stiftelser regnskapsplikt?
 - o Hvis ja, har de revisjonsplikt?
 - o Hvilke tilleggsuttalelser skal revisor gjøre i revisjonsberetning ved revisjon av en stiftelse?

Praktisk gjennomføring av og vurderinger ved fratreden

- Case med faktorer som gjør det nødvendig å vurdere fratreden
- Hvilke forhold må vurderes?
- Hva er gyldig grunn for fratreden?
- Hvilke formelle regler gjelder ved fratreden?
- Hvem skal varsles i tillegg til klienten?

Praktisk gjennomføring av og vurderinger ved opptak av partner i revisjonsselskap

- Opptak av partner i eget revisjonsforetak
 - o Hvilke selskapsrettslige regler gjelder?
 - o Hvilke skatterettslige regler gjelder?
- Opptak som partner i andres revisjonsforetak
 - o Hvilke selskapsrettslige regler gjelder?
 - o Hvilke skatterettslige regler gjelder?

Oppstart av revisjonsselskap

- Hvilke krav stilles til et selskap ved oppstart av revisjonsselskap?
- Hvilke regler gjelder ved stiftelse av et revisjonsforetak?
- Gi en utfyllende oversikt over hvilke instanser som skal varsles ved oppstart av revisjonsforetak.
- Hvilke regler gjelder vedrørende merverdiavgift for revisjonsselskaper?
- Dersom du har ansatte, hvilke plikter gjelder for deg som arbeidsgiver?
- Er én klient tilstrekkelig?
- Hvilke krav stilles vedrørende økonomi i revisjonsselskapet?
- Hvilke krav stilles til de ansatte i revisjonsselskapet?
- Overtagelse av portefølje
 - o Hvilke regler gjelder?
 - o Hvem skal kontaktes?
 - Hvilke selskapsrettslige og skatterettslige regler kommer i betraktning ved prisingen av en portefølje?

Drift av revisjonsselskap

- Hvilke krav stilles til revisjon av selskapet?
 - o Hvilke regler gjelder vedrørende et revisjonsselskaps selskapsform?
- Krav til styremedlemmer og eiere av revisjonsselskapet
 - o Hvilke regler gjelder dersom en aktiv partner ønsker å begynne i annen stilling, men vil beholde eierandel i revisjonsselskapet?
 - o Hvilke regler gjelder dersom et styremedlem arver aksjer i en revisjonsklient (fra en nærstående som revisor ikke ante eide aksjer)?
- Hvilke regler gjelder vedrørende løpende vurdering av om kravene til godkjenning er oppfylt og hvilke interne rutiner bør være på plass?
- Hvilke regler gjelder vedrørende løpende oppfølging av etterutdanningskrav?
- Hvilke spesielle lover og regler er spesielt aktuelle å ta hensyn til ved oppstart av og drift av revisjonsselskaper?

Avvikling av revisjonsportefølje

- Salg av portefølje
 - o Hvilke bestemmelser er aktuelle i
 - Revisorloven?
 - Skatteloven?

- Nedleggelse av revisjonsforetak pga. revisors overgang til annen virksomhet eller stilling
 - o Hvilke regler gjelder for praktisk gjennomføring av nedleggelsen?
 - o Hvilke vedtak er nødvendige i et aksjeselskaps organer?
 - o Hva slags revisjonsberetning må avgis for selskaper under likvidasjon?
 - o Hvem skal varsles ved nedleggelsen?

Underskrifter

- Hvem kan/skal underskrive næringsoppgaven?
 - o Hva innebærer underskriften, dvs. hvilket arbeid må revisor utføre, hvilken sikkerhet uttaler revisor seg med og hvilket ansvar har revisor?
- Hvem kan/skal underskrive kontrolloppstillingen?
 - o Hva innebærer underskriften, dvs. hvilket arbeid må revisor utføre, hvilken sikkerhet uttaler revisor seg med og hvilket ansvar har revisor?
- Hvem kan/skal underskrive revisjonsberetningen?
- Hvem er ansvarlig for innholdet i revisjonsberetningen dersom andre enn oppdragsansvarlig revisor underskriver?

Skjemaer

- Utfylling av ligningspapirer
 - o Praktisk case med utgangspunkt i saldobalanse
- Utfylling av skjema til foretaksregisteret
 - o Praktisk case, stiftelse, kapitalforhøyelse eller kapitalnedsettelse

Kredittilsynet

- Hvilken funksjon har Kredittilsynet i kapitalmarkedet?
- Hvilke uavhengighetsregler gjelder for styremedlemmer i Kredittilsynet?
- Hvilke oppgaver og ansvar har Kredittilsynet når det gjelder tilsyn med revisorer?
- Hvilke sanksjonsmuligheter kan Kredittilsynet anvende ovenfor revisorer?
- Hva skal meldes til Kredittilsynet når en godkjent revisor påtar seg revisjonsoppdrag for første gang?
- Gi eksempler på lovbrudd som kan føre til at revisor blir utsatt for sanksjoner fra Kredittilsynet.
- Gi eksempler på lovbrudd som kan føre til at revisor blir utsatt for straff etter revisorloven og / eller straffeloven?